

IVLOS
Beschrijving 2^e jaar
Educatieve Master

Inhoudsopgave

Beschrijving 2^e jaar Educatieve Master IVLOS

Inleiding

- 1.1 Startmomenten en programma
- 1.2 Onderwijsonderdelen van het 2^e jaar van de Educatieve Master
- 1.3 Perspectieven
- 1.4 Praktijkgericht Onderzoek, Literatuurconferentie en VIL

- 2.1 Startmoment en programma BITEP
- 2.2 Onderwijsonderdelen BITEP
- 2.3 Praktijkperiode 1 en 2
- 2.4 Vakdidactiek
- 2.5 Praktijkgericht Onderzoek, Literatuurconferentie en VIL
- 2.6 'Teaching in English' en 'International and Crosscultural Education'

Beschrijving 2^e jaar Educatieve Master - IVLOS

Inleiding

Het IVLOS verzorgt de opleiding van studenten t.b.v. het 2^e jaar van de Educatieve Master.

In paragraaf 1.1 t/m 1.4 wordt een beschrijving gegeven van dit 2^e jaar van de opleiding. De BITEP-variant (Bilingual and International Teacher Education Programme) wordt nader toegelicht in de paragrafen 2.1. tot en met 2.7.

1.1 Startmomenten en programma

De Educatieve Master start twee keer per jaar, in september en februari.

De startdatum van het 2^e jaar is in het najaar gerelateerd aan de regeling vakantiespreiding voor de regio Midden Nederland, die is vastgesteld door het Ministerie van OC&W. In 2005 is dat op 15 augustus 2005. In het voorjaar is de startdatum gerelateerd aan de universitaire jaarkalender. Zie voor meer informatie www.ivlos.uu.nl.

De studenten beginnen het 2^e jaar met een voltijd startweek op het instituut. Daarna zijn er instituuts-bijeenkomsten op maandag van 9.00 tot 17.00 uur en op dinsdag van 15.00 tot 18.00 uur.

In de eerste 6 weken van de opleiding maken alle studenten een Persoonlijk Opleidingsplan (POP). Hierin wordt een persoonlijk opleidingstraject van de student vastgesteld. Op deze manier kan iedere student een traject op maat volgen.

De studenten maken hun praktijken middels twee stages. De *trio*stage vindt plaats op een school voor voortgezet onderwijs. Er wordt gewerkt in groepjes van twee of drie studenten, waarbij een begeleider op school begeleiding geeft. Tijdens de daaropvolgende *livo*stage van vijf maanden geeft de student zelfstandig minimaal zes uur per week les op een school voor voortgezet onderwijs. Parallel aan de stages verdiepen de studenten zich tijdens mentor- en themabijeenkomsten in situaties en problemen die zich in de lespraktijk hebben voorgedaan en doen ze een Praktijkgericht Onderzoek.

1.2 Onderwijsonderdelen van het 2^e jaar van de Educatieve Master

De lerarenopleiding kent de volgende onderwijsonderdelen:

<u>Omschrijving</u>	<u>Omvang in ECTS</u>
1. Introductieperiode (inclusief oriëntatie op de perspectieven in mentorgroepbijeenkomsten, themabijeenkomsten en maken POP)	3
2. Uitvoering POP 1 (inclusief praktijken, mentorgroepbijeenkomsten, themabijeenkomsten en maken tussenportfolio en POP 2)	17
3. Uitvoering POP 2 (inclusief praktijken, mentorgroepbijeenkomsten, themabijeenkomsten en maken eindportfolio)	20
4. Vakdidactiek	8,5
5. Praktijkgericht Onderzoek, onderdeel van de afstudeeropdracht	7,5
6. Literatuurconferentie	3
7. Vragenlijst Interpersoonlijk Leraarsgedrag (VIL)	1

	60

Het bovenstaande is een geïntegreerd programma en ziet er als volgt uit:

- onderdelen 1 en 2 worden in de eerste helft van het opleidingsjaar uitgevoerd;
- onderdeel 3 in de tweede helft van het opleidingsjaar;
- onderdelen 4, 5, 6 en 7 zijn verspreid over het opleidingsjaar en lopen parallel aan de onderdelen 1, 2 en 3.

1.3 Perspectieven

In de lerarenopleiding worden een zestal perspectieven onderscheiden van waaruit naar het beroep docent gekeken wordt. Hieronder worden deze perspectieven kort toegelicht. Bij elk perspectief wordt aangegeven in welke opleidingsonderdelen dit perspectief aan bod komt.

Docent Buiten de Klas (DBK)

Het perspectief DBK houdt zich bezig met de taken van leraren in een bredere context. Naast het lesgeven in de klas (microniveau) heeft een docent immers te maken met de school op meso-niveau (bijvoorbeeld het huiswerkbeleid op school of schoolafspraken die er zijn over excursies) en macro niveau (maatregelen vanuit de overheid).

Het perspectief DBK heeft als doel om bij studenten een ruim referentiekader en denkkader over het beroep van leraar te ontwikkelen. Bovendien is het belangrijk dat een aankomend docent aandacht besteedt aan hoe het eigen functioneren beïnvloed wordt door de onderwijscultuur. Vanuit het DBK perspectief wordt ook aandacht besteed aan de vaardigheden die docenten nodig hebben om elkaar collegiaal te professionaliseren. Thema's die bij DBK aan bod kunnen komen zijn: verslaving op school, mentoraat, hoogbegaafdheid, traditionele vernieuwingsscholen, loopbaanontwikkeling, etc. Voor de invulling van het DBK perspectief zal je, naast een oriëntatie op literatuur, voornamelijk gebruik maken van de ervaringen die je op je stageschool en eventuele andere scholen opdoet.

DBK komt aan bod in de mentorgroepbijeenkomsten en in de themabijeenkomsten DBK 1 (introductie) en DBK 2 (Folder Fair). Daarnaast is het mogelijk om, in overleg met de mentor, voor een individuele invulling van het perspectief DBK te kiezen.

Interpersoonlijk Perspectief (IPP)

Wanneer je een dag met een klas meeloopt, dan zal je opvallen dat de werksfeer in die klas van lesuur tot lesuur sterk kan veranderen. Het ene uur wordt er prettig gewerkt en is de sfeer vriendelijk en ontspannen, het volgende uur is de werksfeer totaal wanordelijk en in weer een volgend lesuur gedragen de leerlingen zich weliswaar rustig, maar voeren ze helemaal niets uit.

Als docent wil je natuurlijk die vriendelijke prettige werksfeer in je klas. Je wil dat er goed gewerkt wordt, dat leerlingen zich op hun gemak voelen en hun vragen durven te stellen, dat leerling jou en elkaar respecteren, dat er een keer vrolijk gelachen kan worden om vervolgens weer hard aan het werk te gaan.

Het Interpersoonlijk Perspectief houdt zich met al dit soort zaken bezig. Hoe kun je de werksfeer (en daarmee de relatie tussen de docent en de leerlingen) in een klas beschrijven? Wat zijn kenmerken van een prettige werksfeer en wat doen docenten die zo'n prettige werksfeer bereiken. Waarom verstoren leerlingen soms de orde? Hoe komt het dat wanordelijke situaties vaker bij beginnende docenten voorkomen? Hoe hangt de werksfeer samen met de leeropbrengsten bij leerlingen? Welke werksfeer is er nodig voor activerend onderwijs? Welk docentgedrag is bevorderlijk (of juist niet) voor een goede werksfeer? Wat is het effect van 'regels', hoe introduceer je regels en hoe handhaaf je ze? Hoe meet en beschrijf je de werksfeer in jouw eigen klassen? Het IPP is ontstaan uit langdurig onderzoek in klassen. De vele reeds behaalde onderzoeksresultaten kunnen je helpen om meer te gaan begrijpen van werksferen in klassen. Het IPP kan je helpen je om van je onderwijservaringen te leren met behulp van IPP-kennis en om jezelf door de ogen van de leerlingen te leren zien.

Het IPP komt aan bod in de mentorgroepbijeenkomsten, in de themabijeenkomsten IPP1, 2 en 3 en in de workshop IPP. Het is ook mogelijk om, in overleg met de mentor, voor een individuele invulling van het perspectief IPP te kiezen.

Leerpsychologisch perspectief

Vanuit leerpsychologisch perspectief wordt kritisch gekeken naar de eigen opvattingen van de docenten-in-opleiding over leren en onderwijzen. Vanuit de eigen subjectieve theorieën wordt toegewerkt naar een opvatting over onderwijs waarin het eigen leren, het leren van leerlingen en

het daarop reflecteren centraal staan. Aan de hand van praktische opdrachten krijgen de docenten zicht op leerprocessen van leerlingen en op de wijze waarop je als docent die leerprocessen stuurt en begeleidt. Het doel van deze praktijkopdrachten is dat de studenten een opvatting over onderwijs ontwikkelen waarbij de leerlingen een meer centrale rol spelen. In het verlengde hiervan komt het concept 'activerende didactiek' aan de orde. Voor de vormgeving van activerende didactiek zijn de volgende punten van belang:

de leeractiviteiten van leerlingen (er wordt een onderscheid gemaakt tussen cognitieve, affectieve en regulatieve leeractiviteiten) die via een variatie aan werkvormen worden uitgelokt; de interactie tussen docent en leerlingen en tussen leerlingen onderling staat centraal (via onderwijsleergesprekken, werken in duo's, teamleren e.d.); het leren en denken van leerlingen wordt zichtbaar gemaakt (eigen leerweg, portfolio, dossier, individuele verschillen).

Het leerpsychologisch perspectief komt in de opleiding aan de orde in de mentorgroepbijeenkomsten, in de themabijeenkomsten Lp1, 2 en 3 en in de workshop leerpsychologie. Het is ook mogelijk om, in overleg met de mentor, voor een individuele invulling van het perspectief leerpsychologie te kiezen.

Pedagogisch Perspectief

Je oog valt op een leerling die stiller is dan normaal of op een die juist vreselijk zijn best doet om op te vallen en de boel verstoort. Je vraagt je af wat de 'stille' en vervolgens de 'drukke' leerling toch bezighoudt, waarom hij of zij op juist deze manier reageert en wat je kunt doen om contact met hem of haar te krijgen om te achterhalen wat er precies speelt. Na dit overdacht te hebben houd je je bezig met de vraag hoe je de leerlingen kunt stimuleren respect en zorg voor elkaar te hebben, aangezien tijdens de laatste lessen blijkt dat enkele leerlingen steeds maar weer te horen krijgen van anderen hoe dom ze wel niet zijn. Je hebt je pedagogische bril opgezet. Als je met een pedagogische bril - ofwel: vanuit pedagogisch perspectief - naar een individuele leerling of meerdere leerlingen kijkt, bekommer je je idealiter om het welzijn en de psychosociale ontwikkeling van de leerling, om diens zelfbeeld, zelfgevoel en zelfwaardering, gevoel van identiteit en beeld en inzicht in de wereld. Je vraagt je ook af op welke wijze je bepaalde waarden en normen kunt overdragen, verhelderen, voorleven, stimuleren dan wel ter discussie stellen. Welk schoolvak je ook geeft, je biedt voorwaarden voor de leerlingen om zich te oriënteren op en te verdiepen in vragen en dilemma's, kennis, inzichten en vaardigheden die met het vak te maken hebben. De horizon wordt verbreed. Leerlingen kunnen middels hetgeen je aanreikt meer of minder eigen antwoorden vinden op vragen die te maken hebben met: wat vind ik ervan? Waar sta ik voor? Wat vind ik belangrijk en interessant? Bovendien ga je na hoe je leerlingen kunt leren zelf te kiezen en de verantwoordelijkheid voor die keuzen en - op den duur - voor het eigen leren en leven te nemen. Je stelt je open voor deze persoonlijkheid en individualiteit: dit unieke kind met zijn of haar unieke mogelijkheden en levensweg.

Dat leerlingen niet alleen door docenten, maar (vooral ook) door hun medeleerlingen 'opgevoed' worden, is duidelijk. De leeftijdsgenoten spelen een zeer belangrijke rol in het wel en wee en de ontwikkeling van kinderen en zeker jongeren. De groepssamenstelling en de groepscultuur zijn van grote invloed op de leef- en werksfeer die je als docent kunt realiseren. Het begeleiden van de groep is meer dan het initiëren van (samen)werkvormen (het gebruik maken van de mogelijkheid met en van elkaar te leren). De waarden en normen die je voorleeft en stimuleert, je houding, je interventies en je communicatie met de leerlingen in groepsverband, maken een belangrijk deel uit van je pedagogische voorbeeldfunctie.

Het pedagogisch perspectief komt aan de orde in de mentorgroepbijeenkomsten, de themabijeenkomsten P1, 2 en 3 en de workshop pedagogiek. Het is ook mogelijk om, in overleg met de mentor, voor een individuele invulling van het pedagogisch perspectief te kiezen.

Vakdidactisch perspectief

Tijdens de bijeenkomsten vakdidactiek wordt een vakvertaling gemaakt van de meer algemene onderdelen die in de mentorgroep en de themabijeenkomsten aan de orde worden gesteld. Er is zowel aandacht voor het schoolvak in de basisvorming als in de Tweede Fase van het Voortgezet Onderwijs. Door middel van opdrachten wordt de vakdidactiek gedurende het hele jaar verbonden met praktijkervaringen. Thema's zijn onder andere: vakvaardigheden, toetsing, onderwijsprogramma's, methodeanalyse en visie op het vak.

Het vakdidactisch perspectief komt aan bod in de bijeenkomsten vak- en clusterdidactiek, in de opleiding geprogrammeerd op de maandagmiddag. De verhouding tussen vak- en clusterdidactiek

is voor elk cluster verschillend. Het is ook mogelijk om, in overleg met de mentor en de vakdidacticus, voor een gedeeltelijke individuele invulling van het vakdidactisch perspectief te kiezen.

Zelfontwikkelingsperspectief

Het onderwijs is complex, verscheiden en onvoorspelbaar. Dat heeft te maken met het feit dat lesgeven een interactief gebeuren is. Er is een continu samenspel (van invloeden) tussen leraar en leerlingen en tussen leerlingen onderling. Je kan dus niet volstaan met het toepassen van een paar recepten of het uitvoeren van een aantal technieken. Je moet je in elke situatie steeds weer afvragen hoe je best handelt om bepaalde doelen te bereiken. Problemen die zich voordoen, moet je kunnen analyseren en op een goede manier oplossen. Je moet in staat zijn doelen voor jezelf te stellen en naar die doelen toe te werken. Je bereikt dus nooit het einde van je leerproces. Je blijft steeds leren van je eigen ervaringen en bent zo voortdurend in ontwikkeling. Binnen het kader van het zelfontwikkelingsperspectief werken we in de opleiding systematisch aan de competenties die horen bij het vormgeven van je eigen ontwikkeling, we noemen die *doorgroeicompetenties*. Centrale vragen binnen dit perspectief zijn:

- Hoe leer je van de ervaringen die je op school opdoet?
- Hoe geef je je leren in de opleiding vorm?
- Hoe zorg je ervoor dat je goede verbindingen legt tussen je praktijkervaring en de (theoretische) inzichten die je in de opleiding opdoet?

Het zelfontwikkelingsperspectief, opgenomen in het portfolio als de docentrol eindverantwoordelijke voor eigen groei, heeft, zoals blijkt uit de beschrijving hierboven, een andere aard dan de overige perspectieven. In het zelfontwikkelingsperspectief werk je systematisch aan vaardigheden die je helpen om een verbinding te maken tussen jou als persoon, je praktijkervaringen op school en inhoudelijke en theoretische inzichten.

Het zelfontwikkelingsperspectief komt in de opleiding vooral aan bod in de mentorgroepbijeenkomsten.

Naast de mentorgroepbijeenkomsten en themabijeenkomsten die gewijd zijn aan de perspectieven, zoals hierboven beschreven, biedt de opleiding ook een aantal verdiepende themabijeenkomsten aan. Voorbeelden van onderwerpen zijn: VMBO, intercultureel onderwijs en diverse scholenworkshops (workshops die op en door Universitaire Praktijkscholen worden aangeboden).

1.4 Praktijkgericht Onderzoek, Literatuurconferentie en VIL

De eerstegraads leraar onderscheidt zich op twee gebieden van andere leraren.

- Een eerstegrader is bevoegd om les te geven in de bovenbouw;
- Een eerstegrader is in staat om praktijkgericht onderzoek uit te voeren.

In totaal staat voor het werken aan de onderzoeksbekwaamheid, ongeveer 320 uur, dat wil dus zeggen bijna een kwart van de opleiding. In het IVLOS werken we op drie manieren aan de onderzoeksbekwaamheid:

- Praktijkgericht Onderzoek, onderdeel van de totale afstudeeropdracht à 22,5 ECTS (15 ECTS onderzoek in het 1e, vakinhoudelijke jaar; 7,5 ECTS praktijkgericht onderzoek in het 2e jaar);
- Literatuurconferentie;
- VIL: Vragenlijst Interpersoonlijk Leraarsgedrag.

2.1 Startmoment en programma BITEP-variant

Voor studenten die belangstelling hebben voor tweetalig en internationaal onderwijs biedt het IVLOS de zogenaamde 'BITEP-variant' aan als 2^e jaar van de Educatieve Master. De BITEP-variant (Bilingual and International Teacher Education Programme) volgt een apart programma en start eenmaal per jaar, in collegejaar 2005-2006 is dat op 15 augustus 2005.

De cursus wordt in het Engels gegeven. Naast programmaonderdelen die voorbereiden op het functioneren als docent in het Nederlandse Voortgezet Onderwijs, zijn er in de BITEP modulen die speciaal zijn gericht op het functioneren op tweetalige en internationale scholen.

De studenten lopen stage op Nederlandse tweetalige en internationale scholen en op internationale en Engelstalige scholen in het buitenland.

Naast een eerstegraads bevoegdheid voor het Nederlandse voortgezet onderwijs krijgen studenten een IVLOS certificaat van bekwaamheid op het gebied van tweetalig en internationaal onderwijs.

2.2 Onderwijsonderdelen BITEP

De BITEP-variant kent de volgende onderwijsonderdelen:

<u>Omschrijving</u>	<u>Omvang in ECTS</u>
1. Praktijkperiode 1 + instituutspracticum, inclusief voorbereiding en verwerking daarvan	17,5
2. Praktijkperiode 2, inclusief voorbereiding en verwerking daarvan	17,5
3. Vakdidactiek 1 + 2	8,5
4. Praktijkgericht Onderzoek, onderdeel van de afstudeeropdracht	11,5
5. Literatuurconferentie	3
6. Vragenlijst Interpersoonlijk Leraarsgedrag (VIL)	1
7. Teaching in English	2,5
8. International Crosscultural Education	2,5
	60,0

2.3 Praktijkperiode 1 en 2

Praktijkperiode 1 bestaat uit:

- een oriëntatieperiode op het instituut;
- een eerste schoolstage op een school voor internationaal of tweetalig voortgezet onderwijs, waarin lessen worden voorbereid, gegeven en geëvalueerd;
- tijdens de instituutsbijeenkomsten worden vaardigheden getraind ter ondersteuning van het werk op school, wordt theoretische verdieping aangereikt en wordt de basis gelegd voor een intervisietraject;
- logopedie; tijdens dit onderdeel wordt gewerkt aan het herkennen en verbeteren van spreekgewoontes. Deze cursus heeft een omvang van circa 12 uur. Naast deze cursus kunnen dio's individuele begeleiding krijgen als zij problemen ondervinden met het spreken voor de klas. Dio's worden in deze periode begeleid door een begeleider op school op school, en op het instituut door een instituutbegeleider en/of de vakdidacticus.

Praktijkperiode 2 bestaat uit:

- een tweede schoolstage op een school in het buitenland, waarin lessen worden voorbereid, gegeven en geëvalueerd;
- de dio's begeleiden elkaar d.m.v. intervisie. Daarnaast vindt begeleiding plaats door de begeleider op school en de instituutbegeleider en/of de vakdidacticus.

2.4 Vakdidactiek

Parallel aan praktijkperiode 1 staat een aantal bijeenkomsten vakdidactiek op het programma. Tijdens deze bijeenkomsten wordt een vakvertaling gemaakt van de meer algemene onderwerpen die in het instituutsgedeelte van praktijkperiode 1 plaats vinden. Daarnaast worden in deze bijeenkomsten vakspecifieke onderwerpen aan de orde gesteld. Er is zowel aandacht voor het schoolvak in de basisvorming als in de Tweede Fase van het Voortgezet Onderwijs. Door middel van opdrachten wordt de vakdidactiek gedurende het hele jaar verbonden met praktijkervaringen. Voor alle vakken wordt de vakdidactiek gegeven op de maandagmiddag.

2.5 Praktijkgericht Onderzoek, Literatuurconferentie en VIL

De eerstegraads leraar onderscheidt zich op twee gebieden van andere leraren.

- Een eerstegrader is bevoegd om les te geven in de bovenbouw;
- Een eerstegrader is in staat om praktijkgericht onderzoek uit te voeren.

In totaal staat voor het werken aan de onderzoeksbekwaamheid, ongeveer 320 uur, dat wil dus zeggen bijna een kwart van de opleiding. In het IVLOS werken we op drie manieren aan de onderzoeksbekwaamheid:

- Praktijkgericht Onderzoek, onderdeel van de totale afstudeeropdracht à 22,5 ECTS (15 ECTS onderzoek in het 1e, vakinhoudelijke jaar; 7,5 ECTS praktijkgericht onderzoek in het 2e jaar);
- Literatuurconferentie;
- VIL: Vragenlijst Interpersoonlijk Leraarsgedrag.

2.6 ‘Teaching in English’ en ‘International and Crosscultural Education’

De module ‘Teaching in English’ richt zich vooral op lesgeven in tweetalig voortgezet onderwijs in Nederland: het vakonderwijs wordt gegeven in het Engels met als doel tegelijkertijd deze taal te leren. In Nederland gebeurt dit vooral in het ‘Tweetalig VWO’. Voor een docent in deze vorm van onderwijs is het uiteraard ook belangrijk enige basiskennis te hebben op het gebied van tweede taal-verwerving.

De module ‘International and Crosscultural Education’ gaat in op de verschillende achtergronden van leerlingen in internationale en multiculturele klassen. Interculturele bewustwording, nationale en internationale onderwijssystemen zijn de belangrijkste onderdelen van deze bijeenkomsten, die de studenten voorbereiden op hun tweede buitenlandse stage.